

Cần hệ sinh thái chính sách đồng bộ để thúc đẩy nông nghiệp tuần hoàn

20:45 16/07/2025

Để kinh tế tuần hoàn trong nông nghiệp trở thành xu thế chủ đạo, cần sớm hình thành một hệ sinh thái chính sách đồng bộ, bao gồm các cơ chế hỗ trợ tài chính và tín dụng xanh; ưu đãi thuế và đất đai cho doanh nghiệp đầu tư vào sản xuất sạch, tuần hoàn; phát triển hạ tầng vùng sản xuất tập trung; hoàn thiện tiêu chuẩn, quy trình và truy xuất nguồn gốc sản phẩm; đào tạo nhân lực và thúc đẩy kết nối thị trường.

Toàn cảnh Diễn đàn Nông nghiệp 2025: Thúc đẩy kinh tế tuần hoàn trong nông nghiệp

Nhìn nhận đúng và phát huy vai trò của doanh nghiệp

Phát biểu khai mạc Diễn đàn Nông nghiệp 2025: Thúc đẩy kinh tế tuần hoàn trong nông nghiệp được tổ chức chiều 16/7 tại Hà Nội, ông Hoàng Quang Phòng, Phó Chủ tịch Liên đoàn Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) nhấn mạnh, Việt Nam là nước có truyền thống nông nghiệp và hiện nay cũng là nước

có thể mạnh về nông nghiệp.

Theo Phó Chủ tịch VCCI, Đảng, Nhà nước luôn quan tâm và thường xuyên có các chủ trương, đường lối, chính sách phát triển nông nghiệp, nông dân, nông thôn. Cùng với đó, Việt Nam tham gia nhiều hiệp định thương mại tự do (FTA) thế hệ mới với nhiều quốc gia và khu vực kinh tế, trong đó có những cam kết về tiêu chuẩn an toàn môi trường sinh thái. Trong bối cảnh tác động ngày càng mạnh mẽ của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, cơ hội và sức ép về việc ưu tiên ứng dụng công nghệ tiên tiến vào sản xuất nông nghiệp thông minh càng cấp thiết. Do đó, phát triển kinh tế tuần hoàn trong nông nghiệp là bước đi tất yếu của Việt Nam.

Phó Chủ tịch VCCI Hoàng Quang Phòng khẳng định, nông nghiệp tuần hoàn vừa là yêu cầu bắt buộc, vừa là động lực tiến tới nền nông nghiệp xanh, chi phí thấp, gia tăng chuỗi giá trị, thay đổi thói quen canh tác lạc hậu, hạn chế sử dụng tài nguyên, giảm phát thải nhà kính, giảm ô nhiễm môi trường...

Triển khai các chỉ đạo của Đảng và Nhà nước, ngành nông nghiệp hiện đang áp dụng các giải pháp chuyển từ tư duy sản xuất sang tư duy kinh tế, chuyển từ tư duy kinh tế tuyến tính sang tư duy kinh tế tuần hoàn với mục tiêu nông nghiệp xanh, môi trường xanh trong nền kinh tế xanh.

Trong đó, tư duy kinh tế tuyến tính theo mô hình “Khai thác - Sản xuất - Tiêu dùng - Thải bỏ”, dẫn đến hậu quả là tài nguyên thiên nhiên bị khai thác quá mức, rác thải gia tăng, môi trường ô nhiễm. Tư duy kinh tế tuần hoàn theo mô hình “Giảm thiểu - Tái sử dụng - Tái chế”, hay “Phụ phẩm của quy trình sản xuất này có thể trở thành nguyên liệu chính của quy trình sản xuất tiếp theo”, giúp giảm khai thác tài nguyên, giảm rác thải, tiết kiệm chi phí sản xuất, thúc đẩy sáng tạo, tối ưu hóa lợi nhuận ngắn hạn và lợi ích dài hạn.

Theo đó, tư duy kinh tế tuần hoàn không chỉ là một chiến lược sản xuất nông nghiệp, mà còn là một triết lý quản lý tối ưu hóa tài nguyên, bảo vệ môi trường và phát triển bền vững. Với mục tiêu giảm thiểu lãng phí và tối đa hóa giá trị các nguồn lực đa dạng, tư duy tuần hoàn không chỉ mang đến lợi ích kinh tế, đem lại thu nhập tăng thêm cho người nông dân, mà còn góp phần bảo vệ hệ sinh thái và xây dựng một nền nông nghiệp hiện đại.

Ông Hoàng Quang Phòng, Phó Chủ tịch Liên đoàn Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) phát biểu tại Diễn đàn

Lợi ích là vậy, tuy nhiên theo ông Phòng, việc chuyển đổi sang mô hình kinh tế tuần hoàn trong nông nghiệp vẫn gặp những rào cản về đất đai, vốn cần sớm được tháo gỡ. Cụ thể, việc tiếp cận đất đai và quy hoạch sản xuất kinh doanh của các doanh nghiệp, hợp tác xã gặp nhiều hạn chế, yêu cầu tài sản thế chấp và thủ tục tiếp cận tín dụng còn phức tạp; tín dụng theo chuỗi nông nghiệp chưa được áp dụng phổ biến; khả năng xử lý rủi ro tín dụng thấp, chưa gắn với bảo hiểm nông nghiệp.

Bên cạnh đó, quy mô sản xuất nhỏ lẻ đang là “rào cản” cho việc áp dụng hình thức sản xuất khép kín, tập trung với diện tích canh tác lớn; người tiêu dùng chưa thực sự tin tưởng sản phẩm sản xuất hữu cơ; trình độ, năng lực tiếp cận khoa học và công nghệ còn nhiều hạn chế...

“Nếu nông dân sẵn sàng, doanh nghiệp vào cuộc thì cơ quan quản lý Nhà nước, chính quyền các địa phương phải là người dẫn dắt, định hướng, xây dựng chính sách, hỗ trợ nguồn lực, tạo động lực để thu hút các tổ chức, cá nhân đầu tư vào nông nghiệp tuần hoàn”, Phó Chủ tịch VCCI nhận định.

Trong đó, nền tảng hỗ trợ đầu tiên cần có là khung pháp lý hoàn thiện hỗ trợ doanh nghiệp, nông dân tiếp cận đất đai, vốn thuận lợi hơn, khuyến khích nông hộ chuyển đổi theo mô hình bền vững này.

Đồng thời, nghiên cứu triển khai thí điểm mô hình cho vay thế chấp bằng hợp đồng liên kết sản xuất và thu mua nông sản giữa doanh nghiệp với hợp tác xã,

đây là mô hình cho vay liên kết theo hợp đồng 3 bên giữa: Ngân hàng - doanh nghiệp đầu chuỗi liên kết thu mua nông sản - hợp tác xã, nông dân.

Đặc biệt, Nhà nước cần có cơ chế chính sách ưu đãi cao hơn những chính sách hiện nay để thu hút doanh nghiệp đầu tư vào nông nghiệp tuần hoàn.

Và quan trọng hơn hết, cần có giải pháp dài hạn là đưa doanh nghiệp đến với nông dân cùng xây dựng liên kết theo chuỗi giá trị. Để hiện thực hóa được khát vọng nông nghiệp tuần hoàn, nông nghiệp bền vững, nông nghiệp sinh thái, cần nhìn nhận đúng, nâng cao và phát huy được vai trò, sứ mệnh của doanh nghiệp, doanh nhân đối với ngành nông nghiệp.

“Chuyển từ kinh tế tuyến tính sang kinh tế tuần hoàn trong nông nghiệp trở thành xu thế phát triển tất yếu, là cơ hội để Việt Nam từng bước xây dựng và phát triển nền kinh tế tăng trưởng xanh, mang lại lợi ích bền vững cho nông dân, hợp tác xã, doanh nghiệp nông nghiệp, thể hiện cam kết của Việt Nam đối với cộng đồng quốc tế.

Trách nhiệm xã hội của doanh nghiệp trong việc dẫn dắt tái cơ cấu ngành nông nghiệp là kiên trì khơi gợi, tạo cảm hứng, đồng hành với bà con nông dân, phải tạo ra được hệ sinh thái, tạo ra giá trị để giúp người nông dân cùng đi với mình xa hơn, khắng khít hơn, bền vững hơn và hiệu quả hơn”, Phó Chủ tịch VCCI khẳng định.

Sớm hình thành hệ sinh thái chính sách đồng bộ

Tại Diễn đàn, ông Hà Văn Thắng, Chủ tịch Hội đồng Doanh nghiệp Nông nghiệp Việt Nam (VCAC), Chủ tịch HĐQT Công ty CP T&T 159 cho biết, trong bối cảnh nền nông nghiệp Việt Nam đang đứng trước yêu cầu phát triển bền vững, thân thiện với môi trường và hội nhập sâu vào chuỗi giá trị toàn cầu, mô hình kinh tế tuần hoàn đã và đang trở thành xu hướng tất yếu. Đây là mô hình sản xuất hướng tới khép kín, tận dụng tối đa tài nguyên và tái chế phụ phẩm, không chỉ giúp tiết giảm chi phí mà còn tăng năng suất, cải thiện chất lượng sản phẩm và bảo vệ môi trường. Việc triển khai kinh tế tuần hoàn sẽ là một trong những động lực giúp ngành nông nghiệp Việt Nam chuyển đổi sang mô hình phát triển hiện đại, thích ứng với biến đổi khí hậu.

Việt Nam hiện có hơn 60% dân số sống ở khu vực nông thôn và nông nghiệp vẫn là ngành sản xuất chủ lực. Tuy nhiên, sản xuất nông nghiệp còn dựa nhiều vào mô hình truyền thống, khai thác tài nguyên theo chiều rộng, phát thải lớn và dễ bị tổn thương trước tác động môi trường. Trong khi đó, nông nghiệp tuần hoàn vận hành theo chu trình khép kín, giúp tiết kiệm vật tư đầu vào, tái tạo tài

nguyên tại chỗ và nâng cao hiệu quả sử dụng đất, nước, giống, phân bón, thức ăn chăn nuôi...

Ông Thắng dẫn chứng, Quyết định số 540/QĐ-TTg ngày 19/6/2024 của Thủ tướng Chính phủ về phát triển và ứng dụng chuyển giao công nghệ thúc đẩy kinh tế tuần hoàn trong nông nghiệp đến năm 2030 đã đặt ra mục tiêu đến năm 2030, ít nhất 20% nhiệm vụ khoa học trong nông nghiệp sẽ gắn với mô hình kinh tế tuần hoàn. Theo ông, đây là một nền tảng quan trọng về chính sách, tạo điều kiện để các doanh nghiệp đầu tư công nghệ, đổi mới mô hình sản xuất phù hợp với định hướng phát triển xanh.

Ông Hà Văn Thắng, Chủ tịch Hội đồng Doanh nghiệp Nông nghiệp Việt Nam (VCAC), Chủ tịch HĐQT Công ty CP T&T 159 phát biểu tại Diễn đàn

Trong thực tế, theo ông Thắng, thời gian qua, một số doanh nghiệp và nông hộ đã chủ động áp dụng kinh tế tuần hoàn vào sản xuất. Tại nhiều địa phương, rơm rạ và chất thải chăn nuôi đã được tận dụng để sản xuất phân bón hữu cơ thông qua chế phẩm vi sinh, hỗ trợ canh tác lúa và rau màu theo hướng hữu cơ. Các mô hình này giúp tiết giảm chi phí đầu vào, đồng thời nâng cao giá trị đầu ra thông qua việc tạo ra sản phẩm an toàn, thân thiện với môi trường.

Một số mô hình khác sử dụng dịch vụ cơ giới để thu gom rơm rạ làm nguyên liệu sản xuất nấm, thức ăn chăn nuôi và phân hữu cơ đã cho thấy hiệu quả tích cực tại vùng trung du, đồng bằng Bắc Bộ và Tây Nam Bộ. Việc tái sử dụng phụ

phẩm đã giúp tăng thu nhập từ sản xuất lúa gạo lên khoảng 15% so với phương thức sản xuất tuyến tính truyền thống.

Bên cạnh đó, các mô hình chăn nuôi tuần hoàn cũng đang được triển khai tại Phú Thọ, Hưng Yên, Tuyên Quang, Lào Cai, Hà Nội..., trong đó phụ phẩm như thân cây ngô, sắn, đậu, lạc được ủ chua làm thức ăn cho gia súc. Phân thải từ chăn nuôi sau đó được xử lý bằng sinh học để tái sử dụng cho trồng trọt. Nhờ vậy, giá thành thức ăn giảm, hiệu quả kinh tế tăng từ 10% đến 15% so với chăn nuôi truyền thống.

Tuy nhiên, ông Thắng cũng chỉ ra nhiều rào cản còn tồn tại trong triển khai kinh tế tuần hoàn ở nông nghiệp.

Thứ nhất là thiếu cơ chế, chính sách cụ thể để khuyến khích và bảo vệ mô hình kinh tế tuần hoàn. Hiện chưa có các quy định riêng biệt cho lĩnh vực này, trong khi nhiều mô hình sản xuất vẫn bị áp dụng những quy định lỗi thời không còn phù hợp.

Thứ hai là rào cản về vốn và công nghệ. Các doanh nghiệp nhỏ và vừa vốn chiếm tỷ trọng lớn trong ngành gặp nhiều khó khăn khi tiếp cận vốn đầu tư vào công nghệ tái chế, xử lý chất thải. Bên cạnh đó, liên kết vùng và chuỗi giá trị chưa chặt chẽ, nhiều doanh nghiệp hoạt động đơn lẻ, thiếu hợp tác với nông dân và các bên liên quan.

Một rào cản nữa là tư duy sản xuất tuyến tính vẫn còn phổ biến. Nhiều nông dân vẫn chạy theo lợi nhuận trước mắt, sử dụng hóa chất, phân bón hóa học, thuốc trừ sâu hay chất tăng trọng mà chưa quan tâm đến hậu quả lâu dài. Trong khi đó, sản xuất tuần hoàn đòi hỏi tư duy hệ thống, đầu tư dài hạn và thay đổi cách tiếp cận trong quản trị sản xuất.

“Để kinh tế tuần hoàn trong nông nghiệp trở thành xu thế chủ đạo, cần sớm hình thành một hệ sinh thái chính sách đồng bộ, bao gồm các cơ chế hỗ trợ tài chính và tín dụng xanh; ưu đãi thuế và đất đai cho doanh nghiệp đầu tư vào sản xuất sạch, tuần hoàn; phát triển hạ tầng vùng sản xuất tập trung; hoàn thiện tiêu chuẩn, quy trình và truy xuất nguồn gốc sản phẩm; đào tạo nhân lực và thúc đẩy kết nối thị trường” - ông Thắng cho biết.

Ngoài ra, ông cũng nhấn mạnh sự cần thiết của cơ chế thử nghiệm linh hoạt đối với các mô hình đổi mới sáng tạo ở quy mô nông hộ, trên nguyên tắc “tiền đăng, hậu kiểm”. Theo đó, các sáng kiến sản xuất tuần hoàn được phép triển khai thí điểm trong thời gian nhất định, không bị áp dụng ngay các quy định hành chính cứng nhắc, nhằm khuyến khích các sáng kiến mạnh dạn thử nghiệm

những cách làm mới.

Một nội dung khác được ông Thắng đề cập là vai trò của chương trình khuyến nông trong việc chuyển giao công nghệ sản xuất tuần hoàn. Đặc biệt là các giải pháp tái chế phụ phẩm ngành lúa gạo như rơm, rạ, vỏ trấu... để tạo ra phân hữu cơ vi sinh, thức ăn chăn nuôi, giá thể trồng nấm hay đệm lót sinh học. Ông Thắng cho rằng: “Mọi tiêu chuẩn kỹ thuật cần được xây dựng theo hướng dễ hiểu, dễ áp dụng, để người nông dân có thể tham gia một cách chủ động và thực chất”.

Ông Thắng khẳng định, kinh tế tuần hoàn không còn là lựa chọn, mà đã là yêu cầu bắt buộc để nâng cao năng lực cạnh tranh, tạo giá trị gia tăng bền vững cho nông nghiệp Việt Nam. Để hiện thực hóa điều này, cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa Nhà nước, doanh nghiệp, nông dân, giới khoa học và nhà đầu tư. Trong đó, hành động trực tiếp từ người dân làm nông nghiệp - những người đứng đầu chuỗi sản xuất sẽ có vai trò quyết định trong việc xây dựng một nền nông nghiệp tuần hoàn, xanh và hiện đại.

Sự phối hợp nhà nước - doanh nghiệp - nông dân - thị trường

Phát biểu tại Diễn đàn, Anh hùng Lao động Trần Mạnh Báo, Chủ tịch VSTA, Chủ tịch Thai Binh Seed nhận định, ngành lúa gạo là một trong những trụ cột quan trọng của nền nông nghiệp Việt Nam.

Theo đó, không chỉ góp phần đảm bảo an ninh lương thực quốc gia, ngành lúa gạo còn đóng vai trò to lớn trong phát triển kinh tế và khẳng định vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế. Tại Hội nghị thượng đỉnh BRICS vừa qua tại Cộng hòa liên bang Brazil, Thủ tướng Chính phủ Phạm Minh Chính đã gặp gỡ và làm việc với lãnh đạo nhiều quốc gia. Trong đó, lãnh đạo các nước như Brazil, Indonesia, Malaysia,... đều bày tỏ mong muốn Việt Nam duy trì ổn định xuất khẩu lúa gạo cho họ.

Điều này khẳng định rằng, lúa gạo Việt Nam không chỉ đóng vai trò then chốt trong việc bảo đảm an ninh lương thực trong nước, mà còn là công cụ ngoại giao và là thành tố quan trọng trong chuỗi cung ứng toàn cầu. Đây là một niềm tự hào cho Việt Nam và ngành lúa gạo nước nhà. Tuy nhiên, để ngành lúa gạo thực sự trở thành một ngành kinh tế tuần hoàn, phát triển bền vững, chúng ta vẫn còn nhiều việc phải làm.

Đặc biệt theo ông Trần Mạnh Báo, trong bối cảnh biến đổi khí hậu, suy giảm tài nguyên, chi phí đầu vào tăng cao và yêu cầu ngày càng khắt khe từ thị trường quốc tế, phát triển ngành lúa gạo theo hướng tuần hoàn - bền vững - xanh là

con đường tắt yếu. Mô hình này không chỉ giúp giảm chi phí sản xuất, tận dụng phụ phẩm, mà còn gia tăng giá trị, giảm phát thải, bảo vệ môi trường và nâng cao thu nhập cho người trồng lúa.

“Không thể nói là phụ phẩm mà phải nói là tài nguyên”, ông Báo nhấn mạnh. Đồng thời chia sẻ thực tế, tại Việt Nam hiện nay đã xuất hiện nhiều mô hình kinh tế tuần hoàn trong nông nghiệp mang lại hiệu quả tích cực.

Trong ngành lúa gạo, có thể kể đến một số mô hình tiêu biểu như: Mô hình sản xuất lúa - cá - vịt ở ĐBSCL, giúp tận dụng phụ phẩm nông nghiệp làm thức ăn chăn nuôi và kiểm soát sâu bệnh sinh học; Mô hình thu gom rơm rạ để trồng nấm, sản xuất phân hữu cơ, làm chất đốt thay thế nhiên liệu hóa thạch tại các tỉnh miền Bắc và miền Trung.

Bên cạnh đó, một số hợp tác xã ở Thái Bình, An Giang, Đồng Tháp đã ứng dụng canh tác hữu cơ, sử dụng chế phẩm vi sinh và tái tạo phụ phẩm sau thu hoạch, hướng đến tiêu chuẩn gạo sạch, gạo hữu cơ.

Anh hùng Lao động Trần Mạnh Báo, Chủ tịch VSTA, Chủ tịch Thái Bình Seed phát biểu tại Diễn đàn

Tuy nhiên, Chủ tịch Thái Bình Seed cũng thẳng thắn, phân lớn các mô hình này còn mang tính tự phát, thiếu liên kết vùng, thiếu cơ chế hỗ trợ đồng bộ về vốn, kỹ thuật và đầu ra thị trường. Việc phát triển tuần hoàn vẫn còn rời rạc, chưa hình thành chuỗi khép kín từ giống, canh tác, thu hoạch, chế biến đến tiêu thụ và tái tạo tài nguyên.

Ví dụ về các mô hình thực tiễn trong chuỗi ngành lúa gạo theo mô hình kinh tế tuần hoàn để nâng cao chuỗi giá trị, ông Trần Mạnh Báo cho biết, tái sử dụng phụ phẩm sau thu hoạch như: Rơm rạ làm thức ăn cho gia súc, phân compost hoặc viên nén sinh khối; Trấu để sản xuất than hoạt tính, vật liệu cách nhiệt, hoặc phân viên; Nước gạo, nước thải trong chế biến có thể xử lý thành nguồn dinh dưỡng cho nuôi cá hoặc làm men vi sinh phục vụ nông nghiệp sạch.

Hay việc xây dựng mối liên kết chặt chẽ trong chuỗi sản xuất – chế biến – tiêu thụ. “Từ các doanh nghiệp sản xuất giống, sản xuất gạo, đến chế biến và tiêu thụ, cần hình thành chuỗi giá trị liên kết khép kín. Phụ phẩm như cám gạo có thể được chế biến thành mỹ phẩm – mở rộng biên độ giá trị. Việc liên kết này giúp giảm chi phí, kiểm soát chất lượng, minh bạch truy xuất nguồn gốc vì những yếu tố này ngày càng quan trọng trong thương mại quốc tế”, ông Trần Mạnh Báo nhấn mạnh.

Đặc biệt nhấn mạnh tới ứng dụng công nghệ vào toàn bộ quy trình sản xuất, Chủ tịch ThaiBinh Seed nhận định, công nghệ bảo quản, sấy lúa hiện đại giúp giảm tổn thất sau thu hoạch. Công nghệ hỗ trợ truy xuất nguồn gốc, quản lý dữ liệu nông trại – nâng cao uy tín sản phẩm trên thị trường quốc tế. Các giải pháp công nghệ không chỉ tối ưu chi phí mà còn giảm phát thải khí nhà kính.

Đặc biệt, đầu tư vào chế biến sâu và công nghệ bảo quản hiện đại. Theo đó, thay vì chỉ xuất khẩu gạo thô, cần tập trung phát triển các dòng sản phẩm cao cấp từ gạo như: gạo dinh dưỡng, gạo hữu cơ, bánh, sữa gạo, mỹ phẩm,...

Từ thực tiễn của doanh nghiệp ThaiBinh Seed, ông Trần Mạnh Báo khẳng định: “Phát triển ngành lúa gạo theo mô hình kinh tế tuần hoàn không chỉ là hướng đi tất yếu để nâng cao giá trị chuỗi ngành hàng mà còn là giải pháp cốt lõi để xây dựng một nền nông nghiệp bền vững thân thiện với môi trường, đảm bảo sinh kế cho nông dân và đáp ứng nhu cầu ngày càng cao về lương thực trong tương lai. Để làm được điều đó cần có sự phối hợp đồng bộ giữa nhà nước – doanh nghiệp – nông dân – thị trường”.

Ông Báo đề xuất, cần xây dựng một chương trình quốc gia phát triển ngành hàng lúa gạo theo mô hình kinh tế tuần hoàn, với sự tham gia của cả hệ thống chính trị, các doanh nghiệp, HTX, nhà khoa học và nông dân.

Tiếp đến là ưu tiên nghiên cứu và phát triển giống lúa phù hợp với sản xuất tuần hoàn: giống ngắn ngày, chống chịu tốt, giảm phát thải, sử dụng ít tài nguyên và có khả năng tạo giá trị từ phụ phẩm; hỗ trợ tín dụng, hạ tầng, chuyển giao kỹ thuật cho các doanh nghiệp và HTX trong thu gom, xử lý, tái tạo phụ phẩm từ sản xuất lúa.

Xây dựng các mô hình chuỗi khép kín từ giống - sản xuất - chế biến - phụ phẩm - tiêu thụ - tái tạo tài nguyên, có thể áp dụng rộng rãi và hiệu quả.

Và cuối cùng, cần tạo điều kiện cho doanh nghiệp tham gia sâu hơn vào quy hoạch vùng nguyên liệu, mã số vùng trồng, và các chương trình xúc tiến thương mại gạo chất lượng cao.

Trần Nguyên